

УДК 377.35.016:629

Дмитро Гоменюк, директор Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти
Академії педагогічних наук України,
м. Київ

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДЛЯ АВТОСЕРВІСУ: СЕРЕДОВИЩНИЙ ПІДХІД

У статті розглядається методологічний аспект наукового дослідження проблеми підготовки кваліфікованих робітників для автосервісу та характеризується середовищний підхід як його складова частина.

Ключові слова: автосервіс, професійна підготовка, кваліфікований робітник, професійно-технічна освіта, навчально-виробниче середовище, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Методологічне забезпечення дослідження проблеми підготовки у професійно-технічних навчальних закладах кваліфікованих робітників автосервісного профілю передбачає опору на конкретні наукові підходи тощо. Науковий підхід – це послідовне дотримання дослідниками певного ставлення до освітнього процесу та його реалізації у теоретичній та виробничій підготовці учнів ПТНЗ і формуванні їх особистості. В наукових джерелах наводяться характеристики системного, діяльнісного, індивідуального, особистісно-орієнтованого, інформаційного та інших підходів. Останнім часом значного поширення в освіті набуває використання середовищного підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначення психологією поняття *діяльності* як активності суб'єкта спрямованої на взаємодію з навколишнім середовищем з метою задоволення власних потреб, професійна підготовка особистості як її конкретизована активність у соціальному, навчальному і професійному середовищі, що спрямована на задоволення пізнавальних, професійних, економічних і культурних потреб, пояснюють значення середовищного підходу в методологічному забезпеченні дослідження проблеми підготовки кваліфікованих робітників для автосервісу.

Дефініція *середовище* у якості наукової категорії використовується у багатьох галузях наукового знання: філософії, соціології, економіці, психології, соціальній педагогіці. Вплив середовища на навчання, виховання й формування особистості фахівця предметно досліджує професійна педагогіка.

Загальне поняття *середовище* розуміють як

оточення, сукупність соціальних, економічних, політичних і матеріальних умов різного характеру (природних та створених людиною), в яких розгортається діяльність людського суспільства та розвивається жива природа. Середовище чинить свій вплив на людину безпосередньо або опосередковано. У контексті нашого дослідження *середовище* розуміємо як оточення, яке за законом детермінізму в педагогіці [2] та законом відповідності змісту професійно-технічної освіти актуальному стану виробництва та ринку праці [3] здійснює вплив на підготовку кваліфікованих робітників.

Метою статті є характеристика середовищного підходу в контексті проблеми методологічного забезпечення наукового дослідження проблеми підготовки кваліфікованих робітників для автосервісу.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи проблему підготовки кваліфікованих робітників для автосервісу методологічно доцільно охарактеризувати соціальне та навчально-виробниче середовище як фактори, що впливають на процес і результат професійно-технічної освіти. У довідковій літературі [8, 325 – 326] *соціальне середовище* розглядається як сукупність соціальних умов життєдіяльності людини, що значною мірою детермінують її свідомість, поведінку і діяльність.

Соціальне середовище здійснює інтегративний вплив на особистість через економічні, політичні, соціальні та інші відносини. Соціологи зазначають: соціальне середовище можна розглядати як єдність загального, особливого й одиничного. Структурно соціальне середовище є складним багатокомпонентним утворенням. Воно

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДЛЯ АВТОСЕРВІСУ: СЕРЕДОВИЩНИЙ ПІДХІД

характеризується численними рівнями, складними зв'язками та відносинами між елементами. Розрізняють соціальне середовище у широкому розумінні, отже, як загальне поняття. Воно позначається дефініцією *макросередовище*, та охоплює виробничі сили, матеріальні й ідеологічні відносини, класи і соціальні верстви (до нього належать учні, педагоги, студенти), нації, виробничі, державно-політичні та громадські організації, системи виховання, засоби масової інформації та ін. Характер впливу макросередовища на особистість залежить не тільки від загальних соціальних умов, а й від регіональних та інших територіальних особливостей її життєдіяльності. Побутовими спостереженнями та соціологічними дослідженнями доведено, що соціальне середовище у місті і селі дуже відрізняється, а розбіжності між ними є такими факторами, вплив котрих істотно позначається на матеріальних і духовних умовах життя людей, на формах поведінки, спілкування і діяльності міського і сільського населення, професійної діяльності й самореалізації особистості [8, 325 – 326].

У вузькому розумінні, як одичине, поняття “соціальне середовище” репрезентується дефініцією *мікросередовищем*. Це безпосереднє соціальне оточення людини – сім'я, учнівський чи виробничий колектив, неформальна група (коло однолітків), громадські організації за місцем проживання та навчання, неформальні об'єднання за інтересами тощо). Мікросередовище є сполучною ланкою між особистістю і суспільством, саме його *особливості визначають* рівень і характер можливостей для самоактуалізації, саморозвитку і самореалізації, прояву індивідуальних здібностей і творчого потенціалу особистості.

Мікросередовище визначає спосіб життя учня професійно-технічного навчального закладу, котрий позначається на результативності професійної підготовки особистості. Як зазначено в Економічному енциклопедичному словнику [5, 356], *спосіб життя* – це “характер, вид і спосіб життєдіяльності окремої людини, групи людей, соціального прошарку, верстви населення, певних класів і суспільства загалом. Він визначається рівнем розвитку та характером економічної системи, природними умовами, соціальними, правовими, політичними, ідеологічними факторами, конкретною історичною ситуацією в країні, менталітетом народу, впливом зовнішніх обставин та іншими факторами, які детермінують поведінку і діяльність соціальних суб'єктів. Науково доведено, що у межах економічної

системи, передусім суспільного способу виробництва, чітко простежується вплив способу життя на розвиток основної продуктивної сили (людини-робітника): освіта членів її родини, кваліфікація, рівень організаційної, технологічної, економічної культури. “Основними формами конкретизації способу життя є поняття “рівень життя”, “якість життя”, “стиль життя”, “стандарт життя”. Рівень життя визначається такими показниками, як середній рівень реальної заробітної плати, прожитковий мінімум (рівень бідності), рівень освіти населення, частка витрат населення на споживання (т.зв. споживчий кошук) та ін. (див. *Рівень життя*). Якість життя – складна соціологічна категорія (відображає не лише економічний, а й культурний, екологічний, духовний та інші надбудовні аспекти). Щодо суто економічних аспектів способу життя акцентують увагу на його якісних характеристиках: змісті праці, якості освіти та кваліфікації, харчуванні, комфортності житла, якості медичних послуг, довкілля, тривалості вільного часу, якості та модності одягу, якості сфери послуг загалом, стані здоров'я населення, в т.ч. психічного, рівні стресових ситуацій, морально-психологічному кліматі, душевному комфорті та ін. Поняття “спосіб життя” щільно пов'язане з категоріями “цінність” і “ціннісні орієнтації”. Цінність має об'єктивні виміри (сукупність предметів матеріальної та духовної діяльності, відповідних суспільних відносин між людьми, що при цьому формуються, в контексті ціннісних відносин; справедливості та несправедливості, добра і зла тощо) і суб'єктивні виміри (способи, критерії, інструменти такого оцінювання), що реалізуються в різноманітних орієнтирах діяльності певних суб'єктів суспільних відносин – настановах, цілях, заборонах, переконаннях, а також інтересах і вольових вчинках. Цінності, які є панівними у певному суспільстві на конкретних етапах його розвитку, деякі західні вчені називають національним характером (стійкими особистісними характерами).

У розробленій для американців програмі способу життя виділено три основні категорії цінностей та відповідно дев'ять підтипів життя споживачів: 1) споживачі, якими управляють потреби (найбільш знедолені й ті, хто живе в нужді); 2) споживачі, якими управляють зовнішні фактори (всі три групи, які виділяють серед них, купуючи товари, заклопотані лише тим, що про них подумують люди); 3) споживачі, якими управляють внутрішні фактори (чотири групи, що виділяються серед них, є незначними за кількістю, організовують своє життя у такий спосіб, щоб

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДЛЯ АВТОСЕРВІСУ: СЕРЕДОВИЩНИЙ ПІДХІД

задовольнити власні потреби). Основними цінностями у західноєвропейських країнах є рівність прав чоловіків і жінок, резидентів та емігрантів, здорових людей та інвалідів; право вибору за жінкою народжувати дитину чи перервати вагітність; зосередження на сімейному житті й добрих справах; хороша робота, гордість за свою працю, висока заробітна плата; забезпечення безпеки праці, широкий рух на захист довкілля; підтримка антиядерного руху та ін.” [5, 356]. Конкретизують поняття “соціальне середовище” термінологічні словосполучення “соціальні зв’язки” і “соціальна група”. *Соціальні зв’язки* – зв’язки взаємодії (взаємозумовленості, взаємопроникнення, взаємозаперечення та ін.) між окремими індивідами, групами та колективами індивідів, а також соціальними верствами і групами, які мають певні соціальні цілі у межах соціальної системи. До соціальних цілей належать як прагнення педагогічного колективу професійно-технічного навчального закладу надати професійну кваліфікацію учням ПТНЗ, так і прагнення учнів здобути професійно-технічну освіту. “Прагнення окремих індивідів, трудових колективів задовольнити свої соціальні потреби та інтереси спонукає їх до взаємодії, внаслідок чого і виникають соціальні зв’язки. Оскільки в процесі такої постійної взаємодії виникають соціальні закони, то соціальні зв’язки у теоретичному аспекті виражають зумовленість соціальних законів і категорій, у яких конкретизуються ці закони. За формами детермінізму розрізняють однозначні, ймовірнісні і кореляційні соціальні зв’язки; за типом процесів та соціальних законів, в яких виражається сутність цих процесів, – соціальні зв’язки функціонування і розвитку; за глибиною пізнання сутності соціальної системи – соціальні зв’язки першого порядку, другого порядку тощо” [5, 344].

Безпосереднє відношення до підготовки кваліфікованих робітників має поняття *соціальна група*, котре розглядають як сукупність людей, які об’єднані спільними інтересами, необхідністю задоволення особистих, колективних, загальних потреб, а також відповідними цінностями і виступають колективними суб’єктами соціальних зв’язків і відносин. Поняття соціальна група охоплює будь-яке соціальне об’єднання людей, починаючи від сім’ї, трудового колективу і закінчуючи соціальною верствою, класом і нацією. Отже, воно стосується також і навчальної групи, педагогічного колективу професійно-технічного навчального закладу. “Вперше визначення соціальна група сформулював англійський

економіст Т. Гоббс, який розглядав її як певну кількість людей, об’єднаних спільними інтересами або спільною справою. Основними системотворчими елементами соціальної групи є інтереси (як взаємодія індивідуальних, колективних і спільних для певної групи інтересів), в основі яких лежать відповідні потреби, виконання спільних функцій і видів діяльності та їх роль як колективних суб’єктів соціальних зв’язків і відносин. Усе це передбачає домінування єдності між членами соціальної групи” [5, 336]. Її рівень визначається через групову сумісність, що вживається у такому сенсі: це показник згуртованості групи, який відображає можливість безконфліктної взаємодії членів групи при виконанні спільної діяльності. Рівень групової сумісності визначають через оцінку міжособистісної комунікації і узгодженості спільних сенсомоторних дій. Групову сумісність має різні рівні прояву – нижчий, середній, вищий. Нижчий розглядається як психофізіологічна сумісність темпераментів і характерів членів групи, сенсомоторна узгодженість при виконанні спільних дій і згуртованість, що характеризується частотою актів спілкування і взаєморозумінням. “За середнього рівня групової сумісності спостерігається узгодженість функціонально-рольових очікувань, тобто наявність у членів групи уявлень про те, яку діяльність, з ким і в якій послідовності повинен виконувати кожен в умовах спільної діяльності. Вищий рівень групової сумісності, що характерний лише для колективів, передбачає ціннісно-орієнтаційну єдність, колективістичну ідентифікацію і адекватність покладання відповідальності за успіх або неуспіх успішній діяльності” [7, 349]. Групову сумісність вищого рівня є основою корпоративної культури (латин. *corporatio* – об’єднання, співтовариство). Об’єднаннями корпоративного типу вважаються не лише суто корпорації, а й різні виробничі колективи, зокрема й підприємства автосервісу. В одному із значень корпоративну культуру розглядають як “комплекс відносин між суб’єктами корпорації, виражених у загальноприйнятих нормах, цінностях, а також взаємодіючих факторів, який охоплює досвід минулого і теперішнього, структурні характеристики і погляди керівників” [5, 377]. Унікальність корпоративної культури полягає в тому, що вона є результатом групової сумісності членів конкретного підприємства, досягненням системи внутрішніх ціннісних настанов і правил, “кодексу честі”, які панують у виробничому колективі. Без сумніву, для майбутнього робітника автосервісу готовність до прояву корпоративної

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДЛЯ АВТОСЕРВІСУ: СЕРЕДОВИЩНИЙ ПІДХІД

культури є важливим результатом його професійно-технічної підготовки.

Групова сумісність передбачає сумісність міжособистісну – взаємне прийняття людьми один одного у процесі спілкування чи спільної діяльності. Міжособистісна сумісність “ґрунтується на схожості (або взаємній доповнюваності) їх потреб, мотивів, переконань, ціннісних орієнтацій, темпераментів, характерів, темпу і ритму психофізіологічних реакцій та інших властивостей і якостей, що приносить їм задоволення від процесу взаємодії і одержаним результатом. Обов’язковим атрибутом міжособистісної сумісності є наявність взаємної симпатії, взаємоповаги і впевненості в позитивних результатах спільної діяльності” [7, 349]. Врахування міжособистісної сумісності суттєво впливає на результат навчальної діяльності у процесі здобуття молоддю професійно-технічної освіти.

Педагогічні аспекти соціального середовища вивчають соціальна педагогіка, теорія виховання і дидактика, адже соціальне середовище як сукупність суспільних, матеріальних та духовних умов, факторів, відносин тощо, в яких існує особистість і які так чи інакше впливають на її свідомість, поведінку і діяльність, є постійним джерелом поповнення суб’єктного досвіду учня, формування його когнітивної сфери, ставлень до майбутньої виробничої діяльності, реалізації духовного та професійного потенціалу. Чинники, які безпосередньо впливають на особистість у соціальному середовищі, можна класифікувати за двома групами – суспільні та матеріально-фізичні. До першої належать первинні колективи, морально-психологічний клімат у колективі, педагогічний процес, соціальне середовище певного регіону, виробничої практики тощо, а до другої – матеріальні умови життєдіяльності та навчання особистості у конкретній родині та освітньо-виховній системі.

Означені чинники соціального середовища є об’єктивними детермінуючими факторами потреб, інтересів, зацікавлень, ціннісних орієнтацій, процесу самовизначення, саморозвитку і самореалізації особистості.

Конкретними середовищами і водночас компонентами цілісної системи підготовки кваліфікованих робітників для автосервісу є соціально-економічне середовище, в якому працюватимуть випускники ПТНЗ, навчально-виробниче середовище навчального закладу та *конкретне професійне середовище*, що являє собою сукупність різноманітних умов, які безпосередньо впливають на особистість того, хто

здобуває професійну освіту певного рівня кваліфікації, у процесі передбаченої освітньою програмою видами практики. Кожне із названих середовищ має свої специфічні особливості. Для кожного з них характерні свої типові умови, які суттєво впливають на підготовку кваліфікованих робітників.

Соціально-економічне середовище України, в якому нині розгортається процес підготовки кваліфікованих робітників для автосервісу, характеризується як ринкове. Перспективи підготовки кваліфікованих робітників до діяльності в умовах ринкової економіки – одна з надзвичайно багатоаспектних проблем професійної педагогіки. За умов переходу України до ринкової економіки стає очевидним, зазначає Н.Г. Ничкало, “що *головна мета всіх суб’єктів освітньої політики і освітнього процесу полягає у необхідності врахування сучасних соціально-економічних реалій ринку праці й трансформування їх у конкретні освітні програми професійної підготовки фахівців*” [6, 134].

Сучасні освітні програми мають передбачати підготовку кваліфікованих робітників до використання інноваційних виробничих технологій, оскільки саме вони забезпечують конкурентні переваги підприємств автосервісу на ринку праці. Підготовлені у такий спосіб робітники швидше зможуть отримати робоче місце порівняно з тими, хто у процесі професійної підготовки засвоїв застарілі виробничі технології.

За результатами дослідження Н.В. Кудикіної, забезпечення конкурентоспроможності випускників ПТНЗ відбувається насамперед через зміни змісту освіти, його адаптації до умов ринкової економіки, що досягається за рахунок змістового наповнення варіативного компоненту навчання, завдяки якому певною мірою вдається вплинути на формування конкурентоспроможного кваліфікованого робітника [1]. Отже, ринковий характер соціально-економічного середовища зумовлює необхідність підготовки конкурентоспроможних кваліфікованих робітників.

Суттєвий вплив на підготовку кваліфікованих робітників для автосервісу чинять й інші соціально-економічні фактори, і передусім *ринку праці автосервісу* як середовище майбутньої виробничої діяльності випускників професійно-технічних навчальних закладів відповідного профілю. Автосервіс можна тлумачити в широкому та у вузькому розумінні цього слова, зазначає О.Д. Марков. У широкому розумінні *автосервіс* – це інфраструктура автомобільного транспорту, все, що забезпечує використання,

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДЛЯ АВТОСЕРВІСУ: СЕРЕДОВИЩНИЙ ПІДХІД

експлуатацію, підтримання і відновлення роботи автомобіля протягом усього “життєвого” циклу.

Автосервіс є складним явищем системного характеру, яке охоплює такі підсистеми:

- підсистему з торгівлі автомобілями;
- підсистему підтримання та відновлення роботи автомобілів протягом усього терміну їх експлуатації;
- підсистему, що забезпечує технічну експлуатацію автомобілів;
- підсистему, що забезпечує використання автомобілів;
- підсистему, що забезпечує безпеку руху й усунення шкідливих наслідків автомобілів.

Автосервіс як інфраструктура автомобільного транспорту вбирає всі ці підсистеми, які в сукупності спрямовані на реалізацію однієї мети: забезпечення соціальної і економічної ефективності автомобіля.

Поняття “автосервіс” використовують крім того у звуженому розумінні слова. У такому разі ця дефініція характеризується як система підтримання і відновлення працездатності автомобіля протягом усього терміну експлуатації. Її складають: інформаційна підсистема, котра з одного боку дає інформацію про споживачів послуг автосервісу, а з іншого надає необхідну інформацію для його клієнтури; підсистема управління запасами; підсистема обслуговування клієнтури; підсистема продажу автомобілів, запасних частин і матеріалів; підсистема технічного обслуговування і ремонту автомобілів.

Протягом усього терміну експлуатації ця система повинна забезпечити у межах вимог клієнтури та технічних вимог автомобіля його справність, безвідмовність і максимальний коефіцієнт технічної готовності, а також мінімальні витрати часу клієнта на підтримання і відновлення роботи його автомобіля [4].

Забезпечення конкурентоспроможності майбутніх фахівців автосервісу актуалізує проблему організації у професійно-технічному навчальному закладі *навчально-виробничого середовища*, адекватного вимогам ринку праці. Середовищний підхід безпосередньо у професійно-технічному навчальному закладі передбачає перенесення акценту в діяльності викладача з його впливу на особистість учня на формування навчально-виробничого середовища, у якому відбуваються самонавчання і саморозвиток майбутніх кваліфікованих робітників. За такої умови у взаємодії із середовищем включаються механізми внутрішньої активності учнів як суб’єктів власної освітньої діяльності.

Висновок. Навчально-виробниче середовище професійно-технічного навчального закладу автосервісного профілю – це певним чином організовані умови теоретичного і виробничого навчання, що стимулюють розвиток і саморозвиток кожного учня, це система умов для особистісного й професійного розвитку майбутніх кваліфікованих робітників.

Навчально-виробниче середовище ПТНЗ може бути сприятливим, тобто таким, що забезпечує повноцінну підготовку особистості до майбутньої виробничої діяльності в умовах ринку праці, або несприятливим, таким, що не дозволяє повною мірою використати потенційні можливості системи професійно-технічної освіти щодо підготовки кваліфікованих робітників. Стихийна організація навчально-виробничого середовища професійно-технічного навчального закладу не забезпечує сприятливих умов щодо підготовки кваліфікованих робітників, водночас за умови його цілеспрямованої організації навчально-виробниче середовище характеризується потужним освітньо-виховним потенціалом.

Отже, реалізація середовищного підходу в методологічному забезпеченні дослідження проблеми підготовки у професійно-технічних навчальних закладах кваліфікованих робітників автосервісного профілю є значущим для забезпечення якісної науково-дослідної роботи з цієї теми.

1. Кудикіна Н.В. Конкурентоспроможність як фактор переваги майбутніх кваліфікованих робітників у працевлаштуванні // *Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання: Збірник наукових праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції* / Упорядники: Миропольська М.А., Купченко Л.М., Алексєєва А.В., Савченко Н.В. – К.: ІПК ДСЗУ, 2008. – С. 27 – 35.

2. Кудикіна Н.В. Наукове розуміння впливу об’єктивних чинників на професійну освіту дорослих // *Зб.наук, праць: Освіта дорослих в Україні: IX Міжнародна науково-практична конференція*. – К.: “ЕКМО”, – 2008. – 156 с.

3. Кудикіна Н.В. Стандарт як відображення взаємозв’язку професійно-технічної освіти з соціально-економічною реальністю // *Педагогічний процес: теорія і практика* // *Зб. наук. праць Вип. 2*. – К.: “ЕКМО”, 2008. – С. 110 – 116.

4. Марков О.Д. Організація автосервісу. – Львів: Оріяна-Нова, 1998. – 332 с.

5. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І. Економічний енциклопедичний

СЕМАНТИКА ПОНЯТЬ ПРОЦЕДУРИ ЗМІСТОВОЇ ВАЛІДИЗАЦІЇ ДИДАКТИЧНОГО ТЕСТУ

словник: У 2 т. Т.2 / За ред. С.В. Мочерного. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.

6. Ничкало Н.Г. Професійна освіта і навчання: проблеми взаємозв'язку з ринком праці // Формування широкої кваліфікації робітників. Вклад ПТО у розвиток трудового потенціалу ХХІ століття: Зб. матер. підгот. у рамках реалізації укр.-нім. проекту

“Підтримка реформи професійно-технічної освіти в Україні” / Ю. Вайс, Н. Ничкало, А. Сімак та ін. – Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2007. – С. 134 – 148.

7. Психологічна енциклопедія / Автор-упорядник О.М. Степанов – К. “Академвидав”, 2006. – 424 с.

8. Соціологічна енциклопедія / Укладач В.Г. Городяненко. – К.: Академвидав, 2008. – 456 с.

Стаття надійшла до редакції 11.08.2009

УДК 348.147

Лілія Морська, доктор педагогічних наук, завідувач кафедри англійської філології
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

СЕМАНТИКА ПОНЯТЬ ПРОЦЕДУРИ ЗМІСТОВОЇ ВАЛІДИЗАЦІЇ ДИДАКТИЧНОГО ТЕСТУ

У статті здійснено аналіз семантики понять процедури змістової валідизації дидактичного тесту та обґрунтовано її складові компоненти, а також охарактеризовано змістове наповнення критерійної валідності як того поняття, що сприяє розумінню феномену змістової валідизації.

Ключові слова: валідність, дидактичні тести, критерії.

Постановка проблеми. Дидактичні тести стали активно використовуватися у практиці української освіти. Вони виконують роль одночасно інструменту прикладної діагностики для внесення корективів у педагогічний процес та засобу поповнення фактологічної бази педагогічної теорії й окремих методик викладання предметів регулярною інформацією про реальні досягнення в опануванні освітніх стандартів, про розвиток тих, хто навчається, про недоліки та труднощі у навчанні тощо. Отже, такі тести є важливим складовим компонентом освітнього процесу загалом. І тому на часі є проблема забезпечення якості дидактичних тестів, вимоги до яких постійно зростають.

Дидактичні тести створюються у багатьох навчальних закладах для внутрішніх потреб. Їх, як правило, не стандартизують, не валідизують, не перевіряють на надійність, бо, зазвичай, не бачать у цьому необхідності або не вміють робити. Проте, зауважуємо, що така необхідність є, бо вважаємо, що доцільно працювати з діагностичним інструментом, цінність якого доведена, аніж використовувати тест, в результатах якого немає впевненості.

У зв'язку з відносно молодим (принаймні в Україні) віком досліджень з педагогічної діагностики в наукових публікаціях з'являється велика кількість нових понять і термінів (в тому

числі перекладених із арсеналу західної тестології). В дидактичному тестуванні, що, зазвичай, супроводжується ідеями психодіагностики, особливо на етапі його експериментальної адаптації або перевірки методики, необхідно якомога коректніше користуватися психолого-педагогічною термінологією. Не дивлячись на те, що стосовно проблематики валідизації тестів терміносистема у психології розроблена значно детальніше, ніж у загальній педагогіці, це не дає підстави для її перенесення у дидактичну тестологію у повному обсязі без критичного аналізу [6, 38].

Тому метою статті є визначити загальні та специфічні елементи процесуального аспекту валідизації, проаналізувати загальні риси концепції валідизації в дидактичній тестології з точки зору становлення її терміносистеми. Результатом такого аналізу стане аргументоване зіставлення двох паралелей термінології валідизації – тестологічної та експериментальної, що буде основою для визначення їх співвідношення, спільного та відмінного, доцільної сфери та умов застосування.

Огляд останніх досліджень та публікацій.

Хоч термін “валідність” відомий для європейської науки вже давно, в Україні (а ще раніше в колишньому Радянському Союзі) за останні 25 років він вживався дуже рідко у психологічних, соціологічних і тим більше у педагогічних